

Μαρσελ Ζους

ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρωταρχικό και βασικότερο αμάρτημα του πολιτισμού του γραπτού λόγου είναι ότι θεωρείται ως ο κατ'εξοχήν, ο μοναδικός πολιτισμός. Ότι δεν χωράει στη σελίδα γραφής του είναι γι' αυτόν ανυπαρκτό.

Τα ανθρωπολογικά γεγονότα λοιπόν έχουν παραμεληθεί, και, πιο συχνά, δεν έχουν κατανοηθεί. Έτσι οι επιστήμες του ανθρώπου δε μπορούν να αποτελούν την εμβάθυνση του ανθρωπολογικού στο εθνικό, αλλά παραμένουν η ψαυσή του βιβλιακού εθνικού.

Επιχειρήσαμε, όντας μπροστά σ' αυτή τη στάση να αλλάξουμε μέθοδο. Αντι να στενεύουμε το πεδίο παρατήρησης στο «νεκρά» γραμμια των κειμένων, φέραμε μια μεθοδολογία που είναι, πρώτα απ' όλα και προπάντος, η συνειδητοποίηση ενός «ζώντανου» οργάνου: της ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ.

Για την ανάλυση του ανθρώπου, διαθέτουμε το πιο διεισδυτικό, το πιο αποτελεσματικό όργανο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί, δεδομένου ότι ο Άνθρωπος¹ είναι ουσιαστικά ένα συμπλέγμα κινήσεων. Είναι, μπορούμε να πούμε, το «Όργανο για την ανάλυση των οργάνων». Επομένως, αυτό το όργανο ωρμάζει στον καθένα μας με ενστικτώδη τρόπο, και τελειοποιείται ακαταπαύστα, στο βαθμό που εμείς το συνειδητοποιούμε καθαρότερα.

Ο Άνθρωπος¹, αυτή η αγνώστη γη! Θα μπορούσαμε να πούμε: Έδω και μερικά χρόνια, αρχίσαμε να μιλάμε για εξερευνητές υπογείων θάλαθρων και αβύσσων της γης. Δεν μιλάμε αρκετά για τα υπογεία θάλαθρα και τις αβύσσους του ανθρώπου. Να γιατί η ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ² δρισκεται ακόμη στα πρώτα της δηλήματα.

Πριν από εκατό χρόνια, η Ανθρωπολογία δεν υπήρχε καν. Αρχίζουν μόνο να διαβλέπουν τη Βιβλιακή φιλολογία. Ήταν η στιγμή που ο Ρεγαν πίστεψε ότι όλες οι δυσκολίες θα εκμηδενίζονταν μπροστά στη συγκριτική φιλολογία. Και, στην πραγματικότητα, με την εφαρμογή αυτού του επιστημονικού νόμου φτάσαμε σε αποτελέσματα αποπροσανατολιστικά. Ο νόμος αυτός σημειώνει μια προοδό και υπηρξε, για ένα διάστημα, μια προσπάθεια ερμηνείας των γεγονότων εγγύτερη σ' αυτά από την ερμηνεία που είχε δοθεί ως τότε. Όσοσο δεν ξεκαθαριστήκαν όλα τα προβλήματα, γιατί όλα τα εθνολογικά γεγονότα δεν εξαρτώνται από τη φιλολογία. Η φιλολογία δεν είναι το παν της επιστήμης της ανθρωπίνης έκφρασης. Εξακολουθεί να είναι μια θαυμασία επιστήμη όσο εφαρμόζεται στα φιλολογικά γεγονότα. Δεν πάζει παρά περα.

Θα λέγαμε ότι η δυτική επιστήμη φοβάται τη ζωή. Όταν προκειται να μελετήσει τον άνθρωπο και την έκφραση του, δεν ενδιαφέρεται για τις ζωντανές κινήσεις του ανθρώπου, αλλά για τα νεκρά καταλοιπα αυτών των κινήσεων.

Έτσι η εθνογραφία, όπως ακριβώς και η ανθρωπολογία, αρχισε να δουλεύει και να οργανώνει τις μεθόδους της δασυζόμενη σε νεκρά όργανα. Όλες οι επιστήμες του ανθρώπου ξεκίνησαν από τη στατικότητα, γιατί είναι πιο εύκολο να αποφασίζεις

κατηγορηματικά για κάτι νεκρό και ακίνητο από ότι για ένα όν κινούμενο και ζωντανό.

Αυτός είναι επίσης ο λόγος που η ιστορική φωνητική βασίστηκε πάνω σε νεκρά και τυπωμένα γραμμικά. Έπρεπε να ερθεί ένας ιδιοφυής χωριατής σαν τον Ρουσελο, για να καθιερώσει μια εκπληκτικά καινούρια τεχνική και να συλλάβει τη ζωή της γλώσσας, όχι πια από την απραγή γραφή, αλλά από την τελεία ζωντανή, της άσκηση, από τα ανθρώπινα στοιχεία.

Μεσα στο εργαστήριο της Πειραματικής Φωνητικής, στο Collège de France, ο Ζαν - Πιερ Ρουσελο γυρνούσε τους μαυρισμένους από καπνία κυλινδρους του και κατέγραφε τις ζωντανές, αλλά αποσπασματικές αρθρώσεις των λαρυγγο-στοματικών κινήματων, καταγραφή που εξεταζε με λεπτομερεια ένα προς ένα τα κινήσιμα στοιχεία της προτάσης, χωρίς ποτε να ανατρεχει στην ίδια την προταση.

Ο πειραματικός ανθρωπολόγος ενώσε $\chi \iota \nu \eta \mu \alpha \tau \iota \kappa \alpha$ και λογικά όλα αυτά τα ασαφή στοιχεία, και έτσι προσέκυψε το ΠΡΟΤΑΣΙΚΟ ανθρωπολογικό κίνημα, εθνική ρηματοποίηση του ΕΝΔΟΔΡΑΣΙΚΟΥ κοσμολογικού κινήματος. Η οργανική αποκοπή παραχώρησε τη θέση της στον ανθρωπινό Ολισμό. Με μιας δημιουργήθηκε η ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ και μαζί ο Ρυθμός.

Χρειάζεται, πραγματι, να μελετήσουμε το ζωντανό ως ζωντανό, και, στην αποκλειστική μελέτη του νεκρού βιβλίου, να προσθέσουμε μια μελέτη εμβαθυνσης της ζωντανής, εκφραστικής και ρυθμικής κίνησης.

Όταν μιλάμε για Ανθρωπολογία της Κίνησης εννοούμε ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΙΜΗΣΜΟΥ. Ένα ολοκληρό πειραματικό εργαστήριο ανοίγεται μπροστα μας. Δεν υπάρχει πια το νεκρό όργανο που κοιμιατίζει τον άνθρωπο. Υπάρχει ο άνθρωπος που αποκτά συνειδηση του ανθρώπου. Ο $\pi \epsilon \iota \rho \alpha \mu \alpha \tau \iota \sigma \tau \eta \varsigma \epsilon \gamma \iota \nu \epsilon \pi \epsilon \iota \rho \alpha \mu \alpha \tau \iota \sigma \mu \epsilon \nu \omicron \varsigma$. Ο άνθρωπος δεν είναι πια «αυτός ο αγνώστος». Ανακαλύψε τον εαυτό του. Δεν γνωρίζει πια καλά τίποτ άλλο παρα μόνο τον εαυτό του.

Αλλά για να γνωρίσουμε καλά τον εαυτό μας πρέπει να τον παρατηρήσουμε. Το αληθινό εργαστήριο είναι ένα παρατηρητήριο. Ένα παρατηρητήριο του ίδιου του εαυτού μας. Και αυτό το παρατηρητήριο είναι ένα εργαστήριο, γιατί είναι σκληρή δουλειά το να μάθουμε να παρατηρούμε τον εαυτό μας. Έτσι πρέπει να δημιουργήσουμε αυτό που θα μπορούσε κανείς να ονομάσει επακριβώς «Εργαστήρια αποκτήσης συνειδησης». Δεν θα μπορούσαμε ποτε να δούμε από τον εαυτό μας, αλλά χαρή στο Μιμησμό, καθετί που αναπαίζεται μέσα μας είναι μέσα μας. Καθε επιστήμη είναι αποκτήση συνειδησης. Καθε αντικειμενικότητα είναι υποκειμενικότητα.

Το αληθινό Εργαστήριο λοιπόν είναι το Εργαστήριο του ίδιου του εαυτού μας. Μορφωνόμαι σημαίνει φτιαχνομαι. Γνωρίζουμε μόνο αυτό που είμαστε. Εξ ου και ο ολο και μεγαλύτερος σημερα ρολος της ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΜΝΗΜΗΣ και του πανταχού παροντος δοηθου της, του ΠΥΘΜΟΥ.

Ο Ανθρωπολόγος πρέπει να θυμάται αδιακαπα: η μνήμη δεν είναι και δεν μπορεί να είναι παρα το αναπαιγμα των μακροσκοπικών και μικροσκοπικών κινήσεων που έχουν προηγουμενα εγγραφει σε όλες τις διαφοροποιημένες ινες του ανθρωπίνου οργανισμού. Ένα τεραστίο λοιπόν υλικό μελετών ανοίγεται μπροστα μας με την πραγματοποίηση και την αναπαράσταση των ζωντανών κινήσεων που συνιστούν τη μνήμη.

«Το να ξερει κανείς απομνημονευοντας δεν σημαίνει οτι ξερει» λέει ο άνθρωπος του βιβλίου, χωρίς να αντιλαμβάνεται οτι έτσι εκμηδενίζει κατα 90 ο)ο τη γνώση όλων των ανθρωπινών όντων.

Στη βιβλιακή θεωρία «Scientia cum libro», ο ανθρωπολόγος του Μιμησμού απαν-

τα με ένα άλλο αξίωμα «SCIENTIA IN VIVO». Πρέπει να μελετήσουμε και την ίδια τη ζωή για να καταλάβουμε τον άνθρωπο.

Σαυτό το ζωντανό και κινητικό στοιχείο θα συγκεντρωθούν και θα συμπυκνωθούν όλες μας οι παρατηρήσεις. Στην πορεία του έργου μας λοιπόν, θα φροντίσουμε να περιορίσουμε στο πεδίο της ζωντανής μνήμης που δεν έχει ακόμη μελετηθεί, για να το αναλύσουμε και να εμβαθύνουμε στον κινητικό, σχεπτομένο και γνωστικό μηχανισμό του.

Μεσα στο ανθρωπολογικό και εθνικό εργαστήριο που μας προσφέρει ο παλαιστινιακός — και εξαιρετικά γαλιλαιικός — χώρος θα παρατηρήσουμε αυτό το παίγνιο της διανοητικής και εξυψωμένης ζωής, που είναι το πράγμα της μνήμης. Συμφωνά με την ανθρωπολογική αρχή, μιλώντας για τη μνήμη, θα μιλάμε και θα ασχολουμαστε παντοτε με απομνημονευτες.

Σαυτους τους απομνημονευτες, θα ξαναβρούμε φυσικά και μοιραία το πανταχού παρόν διπλό στοιχείο: το ανθρωπολογικό και το εθνικό.

Τα γραπτά και «νεκρά» κείμενα δεν θα είναι για μας παρα μια βοηθεία εσχάτης ανάγκης, που ο μοναδικός της ρολός θα είναι να μας βοηθήσει να ανατρεξουμε στους «ζωντανούς» κινηματικούς. Δεν θα δουλεύουμε μεσα στον κ ε ι μ ε ν ι κ ο χ ω ρ ο, αλλά μεσα στην κ ι ν η μ α τ ι κ η δ ι α ρ κ ε ι α. Έτσι θα συναντήσουμε ζωντανά γεγονότα, τα οποία ποτε δεν υποπτευθηκαν αυτοι που, με νεκρά όργανα, προσπάθησαν να καταλάβουν και να εξηγήσουν αυτό το τεραστίο και πολυσυνθετο ανθρωπολογικό και εθνικό Μιμοδραμα που είναι «η Παραδοση του προφορικού μας στυλ».

Σ αυτή λοιπόν την ακαταριθμητή και ανεξάντλητη ζωή θα μπω σαν πειραματικός ανθρωπολόγος μεσα στην ΕΝΔΟ - ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΜΙΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΣΤΥΛ.

Επομενως, οποιος μιλάει για «Παραδοση», μιλάει, απο τα ίδια τα γεγονότα, για μεταδιδαση ζωντανών στοιχείων, που απο πριν έχουν γίνει αποδεκτά και έχουν υποστεί επεξεργασία ανα τους αιώνες στο εσωτερικό του εθνικού χώρου.

Εδω, τα παραδοσιακά στοιχεία είναι ζωντανά «ΜΑΘΗΜΑΤΑ - ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ-ΡΙΑ» του προφορικού στυλ: Μαργαριτάρια αργά «αποκρυσταλλωμένα», μεθοδικά αρμαθιασμένα σε ταχτοποιημένα ρετσιτατίδα και μετρημένα ώστε να βοηθούν με τη ζωντανή τους «χρησιμοποίηση».

Σημειώσεις

1. Ελληνικά στο κείμενο, anthropos.
2. Για την ορολογία του Ζους, δες ΥΔΡΙΑ 17, όπου και η πρώτη παρουσίαση του Ζους (σ. 74—5). Άλλη μια παρουσίαση στην ΥΔΡΙΑ 24 (σ. 30—33).

μεταφραση: Τασία Θωμαΐδου

επιλογή - παρουσίαση: Σωκρ. Α. Σκαρτσής